

केंद्र पुरस्कृत योजनांतर्गत स्वयंसेवी संस्थांना अनुदान
देण्याबाबतच्या कार्यप्रणालीमध्ये सुधारणा करणेबाबत

महाराष्ट्र शासन

सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक :केंपुयो-२००७/प्र.क्र.१४/नियोजन
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : १३ जून, २००७.

- वाचा :- १) शासन परिपत्रक, सा.न्या.सां.का. व वि.स.विभाग क्र.:केंपुयो-२००२/
प्र.क्र.९/नियोजन,दि.३०.८.२००२.
२) शासन परिपत्रक, सा.न्या.सां.का. व वि.स.विभाग क्र.सीएस-२००३/
प्र.क्र.१२९/मावक-४,दि.२७.३.२००३.
३) शासन परिपत्रक, सा.न्या.सां.का. व वि.स.विभाग क्र.:केंपुयो-२००३/
प्र.क्र.९/नियोजन,दि.१५.१.२००४.
४) केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली
यांचे इंग्रजी पत्र क्र.एफ नं.१/३१/२००६/सीडीएन, दि.२१.३.२००७.

प्रस्तावना :- केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालयामार्फत अनुसूचित जाती, इतर मागासवर्ग, अपंग, वृद्ध व्यसनमुक्ती कार्यक्रम इत्यादीसाठी विविध कल्याणकारी योजना / कार्यक्रम राबविण्यात येतात. त्या योजनांतर्गत केंद्र शासनाकडून स्वयंसेवी संस्थांना अनुदान मंजूर करण्यात येते. अशा योजनांचे राज्यभरातून आलेले प्रस्ताव नियमानुसार तपासून त्याबाबत पात्र संस्थांचे प्रस्ताव शिफारशीसह ते केंद्र शासनास मान्यतेसाठी पाठविण्यात येतात.

२. सद्यःस्थितीत शासन निर्णय, परिपत्रक, दि.१५.१.२००४ प्रमाणे संचालक, समाज कल्याण, संचालक, विजाभज व आयुक्त, अपंग कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे अध्यक्षतेखाली तीन स्वतंत्र छाननी समित्या गठीत करण्यात आलेल्या आहेत. सदर समित्यांमार्फत प्रस्तावांची छाननी करून नियमानुसार पात्र व परिपूर्ण प्रस्ताव समितीने मंजूर केल्यानंतर ते परस्पर केंद्र शासनाकडे पाठविले जातात.

३. संदर्भातील अ.क्र.४ वरील केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालय, नवी दिल्ली यांचे दि.२१.३.२००७ चे इंग्रजी पत्रातील सुचनांप्रमाणे केंद्रीय अनुदानाचे प्रस्ताव एकत्रितरित्या राज्य शासनाच्यावतीने केंद्र शासनास सादर करण्याकरीता राज्य शासनाच्या स्तरावर एक राज्यस्तरीय छाननी समिती गठीत करण्यात यावी, असे सुचित केले आहे.

शासन निर्णय :- केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालयामार्फत अनुसूचित जाती, इतर मागासवर्ग, अपंग, वृद्ध, व्यसनमुक्ती कार्यक्रम इत्यादीकरीता विविध कल्याणकारी योजना राबविण्यात येतात. सदरच्या योजनांकरीता केंद्र शासनाकडून स्वयंसेवी संस्थांच्या प्रकल्पांना अनुदान मंजूर करण्यात येते. याकरीता राज्य शासनाकडून प्रस्ताव विहीत वेळेत केंद्र शासनाकडे पाठविण्याकरीता तसेच सर्व

योजनांचे प्रस्तावावर एकत्रितरित्या निर्णय घेणे सुलभ व्हावे म्हणून केंद्र शासनाच्या दि.२१.३.२००७ च्या पत्रामध्ये दिलेल्या सर्वकष सुचना विचारात घेऊन खालील प्रमाणे राज्यस्तरीय समिती गठीत करण्यात येत आहे :-

१)	प्रधान सचिव / सचिव, सामाजिक न्याय विभाग	:	अध्यक्ष
२)	प्रधान सचिव / सचिव, शिक्षण विभाग (माध्यमिक) किंवा त्यांचे प्रतिनिधी	:	सदस्य
३)	प्रधान सचिव / सचिव, आदिवासी विकास विभाग किंवा त्यांचे प्रतिनिधी	:	सदस्य
४)	प्रधान सचिव / सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग किंवा त्यांचे प्रतिनिधी	:	सदस्य
५)	मातृसेवा संघ, नागपूर	:	सदस्य
६)	आदिवासी सेवक समाज, नाशिक	:	सदस्य
७)	डॉ.अनिल अवचट, मुक्तांगण संस्था, पुणे	:	सदस्य
८)	स्व.अमृतराव पाटील प्रतिष्ठान खेड, ता.दारव्हा, जि. यवतमाळ	:	सदस्य
९)	संचालक, समाज कल्याण /संचालक, विजाभज, इमाव व विमाप्र कल्याण / आयुक्त, अपंग कल्याण.	:	सदस्य सचिव

केंद्रीय अनुदानाचे प्रस्ताव छाननीची कार्यपद्धती :-

- १) जिल्हा स्तरावर स्वयंसेवी संस्थांकडून केंद्रीय अनुदानाचे प्रस्ताव दरवर्षी माहे १५ मे पर्यंत स्वीकारण्यात यावेत.
- २) विशेष जिल्हा समाज कल्याण अधिकारी यांचेकडे विहीत मुदतीत प्राप्त झालेल्या प्रस्तावांची जिल्हा स्तरावर छाननी होऊन प्रत्येक वर्षी मे महिन्याच्या ३० तारखेपर्यंत असे पात्र सर्व प्रस्ताव संचालक, समाज कल्याण / संचालक, विजाभज कल्याण / आयुक्त, अपंग कल्याण यांचेकडे प्रस्तावांच्या वर्गवारीप्रमाणे तपासणी अहवाल स्वयंस्पष्ट अभिप्रायासह सादर करतील.
- ३) संचालक, समाज कल्याण / संचालक, विजाभज कल्याण / आयुक्त, अपंग कल्याण हे प्राप्त प्रस्तावांची नियमानुसार अटी व शर्तीप्रमाणे छाननी करून परिपूर्ण प्रस्ताव दरवर्षी १५ जून पर्यंत शासनास शिफारशीसह सादर करतील.
- ४) सदरचे शासनास प्राप्त झालेले सर्व प्रस्ताव शासन स्तरावर गठीत करण्यात आलेल्या राज्य समितीपुढे ठेवण्यात येऊन समितीने मंजूर केलेले सर्व प्रस्ताव एकत्रितरित्या दरवर्षी ३० जून पूर्वी केंद्र शासनास आवश्यक त्या शिफारशीसह सादर करण्यात येतील.

शिफारस करण्याची कार्यपद्धती :-

- १) यापुढे केंद्र शासनाकडून विविध प्रकल्पाकरीता योजनेसाठी स्वयंसेवी संस्थांना देण्यात येणाऱ्या अनुदानाची राज्य व केंद्रशासित प्रदेशनिहाय विभागणी करण्यात येईल. त्यामुळे राज्यास उपलब्ध करून दिलेल्या निधीच्या मर्यादेतच प्रस्तावांची शिफारस करण्यात येईल.

- २) प्रस्तावांची शिफारस करताना त्या जिल्ह्यातील केंद्रीय अनुदानातून सुरु असलेले प्रकल्प, नव्याने दाखल झालेले प्रस्ताव या बाबी लक्षात घेऊन जिल्ह्याचा व विभागाचा असमतोल राहणार नाही याची दक्षता समिती घेईल.
- ३) तरतुदींच्या उपलब्धतेप्रमाणे प्राधान्यक्रम ठरवून प्रथमतः कार्यान्वित प्रकल्पांना/योजनांना प्रथम प्राधान्य देण्यात येईल व त्यानंतर निधी उपलब्धतेच्या मर्यादेत नवीन प्रकल्पांचा विचार करण्यात येईल.
- ४) जिल्ह्याची त्या त्या वर्गवारीची लोकसंख्या व योजनेची / प्रकल्पाची निकड लक्षात घेऊन स्वयंसेवी संस्थांकडून प्राप्त प्रस्तावांबाबत छाननी समिती निर्णय घेईल.
- ५) राज्यात सुरु असलेले प्रकल्प व नविन प्रस्तावांच्या बाबत राज्य समितीचा निर्णय अंतिम राहील.

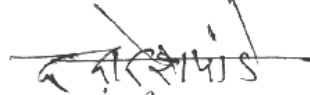
प्रस्ताव शिफारस करताना घ्यावयाची दक्षता :-

- १) स्वयंसेवी संस्थांचे प्रस्ताव केंद्र शासनाकडे शिफारस करताना प्रामुख्याने भौगोलिक विभाग व लोकसंख्या तसेच शिक्षण, आरोग्य, स्वयंरोजगाराच्या संधी, मुलभूत सोयीसुविधा इत्यादी बाबींचा विचार करून ज्या भागामध्ये आवश्यक सोयीसुविधांचा अभाव आहे अशा भागात उपक्रम राबविणाऱ्या स्वयंसेवी संस्थांच्या प्रस्तावांचा / अर्जांचा प्राधान्याने विचार करण्यात यावा.
- २) केंद्र शासनाने यापूर्वी मान्यता दिलेल्या स्वयंसेवी संस्थांच्या प्रस्तावांची प्रत्येक वर्षी नव्याने पडताळणी करून निरीक्षण अहवाल पाठविण्यात यावेत. निरीक्षण अहवालात प्रकल्पाची गरज / आवश्यकता व तो पुढे सुरु ठेवणेबाबत स्पष्ट शिफारशी असणे आवश्यक आहे.
- ३) निरीक्षण अहवालाप्रमाणे केंद्र शासनाने यापूर्वी मान्य केलेल्या प्रस्तावांची पडताळणी करण्यात येऊन सदर प्रकल्पांची त्या विभागाकरीता खरोखरच आवश्यकता आहे का ? याचा प्राधान्यक्रम ठरवून अशाच प्रस्तावांची केंद्र शासनास शिफारस करण्यात यावी.
- ४) केंद्र शासनाने मान्यता दिलेल्या स्वयंसेवी संस्थांच्या प्रस्तावाव्यतिरीक्त कोणत्याही स्वयंसेवी संस्थांना राज्यात एकापेक्षा जास्त उपक्रम राबविण्यास परवानगी घेऊ नये.
- ५) केंद्र शासनाच्या सामाजिक न्याय व अधिकारीता मंत्रालयाने यापूर्वी केंद्रीय अनुदानाच्या प्रस्तावासंदर्भात दिलेल्या मार्गदर्शक तत्वानुसार, या आदेशान्वये गठीत केलेल्या समितीने स्वयंसेवी संस्थांचे केंद्रीय अनुदानाचे प्रस्ताव विहीत वेळेत केंद्र शासनास सादर करावेत.
- ६) गठीत करण्यात आलेल्या समितीमधील स्वयंसेवी संस्थांचे प्रतिनिधींचा कार्यकाल एक वर्षासाठी राहील. आवश्यकतेनुसार त्यास शासन मुदतवाढ देईल अथवा नविन सदस्यांची नियुक्ती करील.

७) समितीच्या अशासकीय सदस्यांना शासन निर्णय, वित्त विभाग क्र.प्रवास-१०९८/प्र.क्र.७४ /९८-सेवा-५, दि.४.१२.१९९९ मधील परिच्छेद क्र.११ अनुसार रेल्वे/शासकीय परिवहन सेवा (बस) प्रवास भाडे व दैनिक भत्ता अनुज्ञेय राहिल. (विमान प्रवास आणि रेल्वेच्या वातानुकूलित प्रथम वर्गाचे भाडे अनुज्ञेय असणार नाही.)

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या वेबसाईटवर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २००७०६१३१६५५४१००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(द.दा.देशपांडे)

उप सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

प्रधान सचिव / सचिव, शिक्षण विभाग (माध्यमिक), मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव / सचिव, आदिवासी विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई
प्रधान सचिव / सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई
मातृसेवा संघ, नागपूर

आदिवासी सेवक समाज, नाशिक

डॉ. अनिल अवचट, मुक्तांगण संस्था, पुणे

स्व. अमृतराव पाटील प्रतिष्ठान खेड, ता. दारव्हा, जि. यवतमाळ

संचालक, समाज कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

संचालक, विजापूर, इमाव व विमाप्र कल्याण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे

आयुक्त, अपंग कल्याण आयुक्तालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

व्यवस्थापकीय संचालक, महात्मा फुले मागासवर्ग विकास महामंडळ, मुंबई

व्यवस्थापकीय संचालक, लोकशाहीर अण्णाभाऊ साठे विकास महामंडळ, मुंबई

व्यवस्थापकीय संचालक, वसंतराव नाईक वि. जा. भ. ज. विकास महामंडळ, मुंबई

व्यवस्थापकीय संचालक, संत रोहिदास चर्मकार व चर्मोद्योग विकास महामंडळ, मुंबई

व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्ग वित्त व विकास महामंडळ, मुंबई

व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य अपंग कल्याण वित्त व विकास महामंडळ, मुंबई.

अध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य सफाई कर्मचारी आयोग, मुंबई

अध्यक्ष, क्रांतीवीर लहुरी साळवे मातंग समाज अभ्यास आयोग, मुंबई

अध्यक्ष, राज्य अनुसूचित जाती/जमाती आयोग, मुंबई

सह सचिव, विसयो, सा. न्या. व वि. स. विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

सर्व सह सचिव/उप सचिव /अवर सचिव/कक्ष अधिकारी, सा. न्या. व वि. स. विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

प्रधान सचिव, सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई

निवड नस्ती-का-नियोजन.